

Στάλομ, του Νικόλα Καλόγηρου:

«Αντάρτικο με λάπτοπ» από τις εκδόσεις Πανοπτικών

Το λογοτεχνικό του ντεμπούτο κάνει ο Νικόλας Καλόγηρος με τη νουβέλα *Στάλομ*, στον στρόβιλο της οποίας, όπως προσημαίνει ο τίτλος, συγκεράζει το μυστήριο, το ψυχογράφημα και την κοινωνική κριτική για να μας ξεναγήσει σε ένα κόσμο που γνωρίζει εκ των έσω: αυτόν των millenials. Η πολύ ευφάνταστη πλοκή περιδινίζεται γύρω από μια ημιτελή ληστεία τράπεζας που επιχειρούν κάποιοι χάκερς με στόχο να χτυπήσουν το κεφάλαιο και τον σύγχρονο πολιτισμό εν γένει. Ο απόηχος αυτής συνδέει σε έναν χαλαρό αφηγηματικό ιστό τις μικρο-ιστορίες του Λάζαρου, ως επίδοξου συνεργού στην εύρεση των λαφύρων, της Όλγας και τον Πέτρου ως κρατικών και ιδιωτικών φορέων που ερευνούν εις μάτην την υπόθεση, αλλά και του μποέμ αντιεξουσιαστή Αρσένη. Το *Στάλομ* πραγματεύεται εναλλακτικές πρακτικές αντίστασης των νέων στις τροπικότητες της εξουσίας με τους ήρωες να κινούνται προς ενός είδους cyberspace πολιτική επινοητικότητα, χωρίς όμως, όπως θα δούμε, να παρέχει τα εχέγγυα γι' αυτό.

Οι τέσσερις διαφορετικές οπτικές γωνίες στο *Στάλομ* επιτυγχάνουν μια ενδιαφέρουσα ισορροπία και αντι-ιεραρχική αφηγηματική δομή που συνάδει με το ιδεολογικό περιεχόμενο του έργου. Τα αδέρφια Λάζαρος και Αρσένης (πρώτος και τέταρτος αφηγητής) εκπροσωπούν τις νεανικές κουλτούρες του συμβιβασμού ή ρήξης αντίστοιχα. Ο μεν Λάζαρος μας εισάγει στην πραγματικότητα των νεαρών προγραμματιστών και την ανατρεπτική ομάδα «Κύκλος Ισερίν- Ροή Ενάντια στον Τεχνοφетиχισμό» που αντιστρατεύεται την ψηφιακή επιτήρηση και τον τεχνολογικό οικονομισμό διεκδικώντας τη σωματική ηδονή. Ο ίδιος όμως ανήκει και χαρτογραφεί με αμεσότητα τα άγχη και τη διαβρωτική ρουτίνα του σύγχρονου πρεκαριάτου, που μετεωρίζεται μεταξύ ελαστικών ωραρίων, ανασφάλιστης εργασίας και ανεργίας.

Πολύ εύστοχα, ο Καλόγηρος δεν αναφέρεται ρητά στην πολυσυζητημένη «κρίση» αλλά την αφήνει να χρωματίσει την αφήγηση μέσα από τις σπασμένες βιτρίνες των μαγαζιών, τις εργασιακές απολύσεις και την ειρωνεία του παρελθόντος της ευμάρειας. Ο δε Αρσένης ξετυλίγει το ανεστραμμένο είδωλο της μητρόπολης, με βάση την Κανελονήσο, μια εξωραϊσμένη εκδοχή κυκλαδίτικου νησιού φιλικού προς το ελεύθερο camping. Η κανελονήσια ουτοπία με τους νωχελικούς ρυθμούς της συγκεντρώνει τους αστικούς εξόριστους (ανθρώπους του υποκόσμου, καταληψίες, flâneur, μποεμ ή απλά «εναλλακτικούς» τύπους) και παρέχει στον Καλόγηρο τον καμβά για να σχεδιάσει με χιούμορ και δεισδυτικότητα την ανθρωπογεωγραφία των millenials: πολύγλωσσοι και κοσμοπολίτες, χρήστες του instagram, χορτοφάγοι ή vegan, νέοι που ερωτεύονται, φιλοσοφούν και μαίνονται κατά των επεκτατικών διαθέσεων των πλοιοκτητών στα κυκλαδίτικα ύδατα.

Κι αν ο Αρσένης εκφράζει κατ' εξοχήν την εξεγερσιακή κουλτούρα και αποδίδει με γλαφυρότητα την αστυνομική βία και μια Αθήνα στις φλόγες στα επεισόδια του 1995, ο Καλόγηρος αντιμετωπίζει με την ίδια συμπάθεια τις φωνές της εισαγγελικής λειτουργού και του ιδιωτικού ντετέκτιβ που παίρνουν τη σκυτάλη της αφήγησης στο δεύτερο και τρίτο μέρος. Μάλιστα ο σχεδιασμός των χαρακτήρων αυτών, ειδικά του Πέτρου, είναι κατά κάποιο τρόπο πληρέστερος μέσω της διαχείρισης της μνήμης.

Ιδιαίτερα πετυχημένη είναι η χρήση του εσωτερικού μονολόγου στα σημεία όπου οι αναμνήσεις των ηρώων διοχετεύονται στο παρόν και ο λόγος τους γίνεται ασθματικός κατοπτρίζοντας τη συναισθηματική ταραχή (βλ. τη στιγμή που τα παιδικά τραύματα του Πέτρου, ο θάνατος της γυναίκας του και η απώλεια της κόρης του συγκεράζονται σε έναν πολτό δυστυχίας). Οι μεσήλικες Πέτρος και Όλγα θεωρητικά (και δομικά) συντηρούν τους μηχανισμούς εξουσίας κι όμως οι μικρο-ιστορίες τους, ο τρόπος που στοιχειώνονται από το παρελθόν ή επεξεργάζονται εναλλακτικές μορφές δικαιοσύνης αναδεικνύει βαθιά συγκινητικές στιγμές αλλά και την περιπλοκότητα στις ίδιες τις σχέσεις ιεραρχίας που δεν εδράζονται σε δυαδικές αντιθέσεις.

Άμεση και χιουμοριστική, αφομοιώνοντας τη νεανική αργκό και πλήθος αγγλικών λέξεων η δουλεμένη γλώσσα και οι ζωηρές περιγραφές του *Σλάλομ* κατατάσσονται αναμφίβολα στα δυνατά του σημεία—με λιγιστές εξαιρέσεις στις οποίες ο Καλόγηρος φαίνεται να παρασύρεται από τον γλωσσικό του οίστρο. Αισθάνομαι ότι η νουβέλα έχει βιωματικό υπόβαθρο και συγκεκριμένο πολιτικό πρόσημο, με αποτέλεσμα τη διολίσθηση (σε κάποια σημεία του πρώτου μέρους) σε μια γραφή που αποπνέει κάτι το στρατευμένο ή προγραμματικό—είναι αν μη τι άλλο παθιασμένη και κραυγαλέα και αντιδιαστέλλεται με τον ελάχιστο και πιο προσωπικό τόνο που εύλογα υιοθετείται στο υπόλοιπο έργο.

Γενικά, η δομή της νουβέλας είναι αρκετά χαλαρή καθώς ο Καλόγηρος συρράπτει θεματικά μικροσύνολα σε ένα ενιαίο patchwork. Ως προς τον εσκεμμένα μη αναπτυγμένο αφηγηματικό αρμό της αφήγησης, την ημιτελή ληστεία και διαλεύκανσή της, ο αναγνώστης θα μείνει με διάφορες απορίες/προσδοκίες. Ίσως αυτό συμβαίνει γιατί η κανελονήσια ουτοπία (όπου λαμβάνει χώρα η κατακλείδα της νουβέλας) ως άλλη Ατλαντίδα είναι αχρονική και ριζικά έτερη. Δεν δύναται να αναδειχθεί ως ικανή εναλλακτική της παθογενούς αστικής συνθήκης που τη γέννησε και να ωθήσει τους χαρακτήρες στη λήψη αποφάσεων. Έτσι, οι δυνατότητες νέας αλληλεγγύης και επαναστατικότητας ως προϊόντα πολιτικής φαντασίας από πρεκάριους «αντάρτες» προοιωνίζονται και αποενοχοποιούνται (ειδικά από τις στρεβλώσεις του πολιτικού και μιντιακού λόγου) αλλά δεν πραγματώνονται. Ο Καλόγηρος δεν επεξεργάζεται τα πιθανά σενάρια αλλά προ(σ)καλεί τους αναγνώστες να τα νοηματοδοτήσουν οι ίδιοι.